

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

25 maart 2002

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heren Dirk Holemans, Sven Gatz, Peter De Ridder en André Denys –

**houdende instelling van een deelstatelijke volksraadpleging
kaderend in de procedure van onderzoek**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Democratie is door de eeuwen heen een voortdurende zoektocht naar een geschikte vorm van samenleven en collectieve besluitvorming, in het licht van veranderende omstandigheden en uitdagingen. Democratie is dus dynamisch. Het representatieve model, vastgelegd in de negentiende eeuw, waarbij de stem van de burger alleen werd gebruikt om een mandaat te geven aan de "verkozenen des volks", is niet meer voldoende in onze hedendaagse samenleving. Vandaag is de bevolking mondiger en wil ze actiever betrokken worden bij de democratie. Burgers willen aan maatschappelijke en politieke debatten kunnen deelnemen. Men wil van zich laten horen, men wil meetellen. Een keer om de zoveel jaar een alomvattende keuze in het stemhokje maken, valt te mager uit. De individualisering en de emancipatie van de bevolking moeten aangegrepen worden als een positieve kans om de democratie te versterken.

Door de burger meer bij de politieke besluitvorming te betrekken, door de ontwikkeling van een dialogische democratie, slaat men bruggen tussen de burger en de politiek die het vertrouwen in deze laatste versterken en haar minder tot een onbekende maken.

Een en ander betekent niet dat de parlementaire democratie haar tijd heeft gehad, integendeel. Zij moet zich juist intern vernieuwen en zij kan de bakermat worden voor andere sporen en technieken die samen de besluitvorming uitmaken. De representatieve democratie moet zich verbreden en verdiepen tot een systeem waarin elementen van directe democratie een plaats krijgen, en ook vormen van dialogische democratie, zoals overleg met het middenveld, die niet in tegenspraak zijn met de besluitvaardigheid van onze instellingen, maar die juist versterken.

Dialogische democratie komt tegemoet aan de publieke wens om meer bij de besluitvorming betrokken te worden en daagt politici uit tot contact met de burger, ook buiten de verkiezingsperiodes. Een groot en niet te onderschatten voordeel van dialogische democratie is, dat het de kans biedt om de maatschappelijke discussie aan te gaan over belangrijke te nemen beslissingen, waarbij ook de burger zijn stem kan laten gelden. Het maatschappelijk debat staat dan niet langer los van de besluitvorming, maar speelt er een rol in. Dialogische democratie betekent ook een grotere legitimering

van het parlement, dat naast het organiseren van hoorzittingen, nu ook zal kunnen peilen naar het oordeel van de bevolking die het vertegenwoordigt.

Om bindende referenda mogelijk te maken, moeten de Grondwet veranderen. Een grondwetsherziening in die zin werd in de vorige legislatuur niet voorbereid, en kan dus in deze legislatuur niet worden gerealiseerd. In het beste geval zou over een dergelijke grondwetswijziging nog tijdens deze legislatuur een politiek akkoord ontstaan, maar zelfs dan zal de uitwerking van een bindend referendum wellicht jaren op zich laten wachten.

Wij menen echter dat er, ondanks deze rem op de politieke vernieuwingsdrang, een aantal mogelijkheden zijn binnen de marges van de wet, en wij willen die ruimte maximaal benutten om nu al de bevolking rechtstreeks bij het politieke debat te betrekken.

Consultatieve volksraadplegingen, waarbij de decreetgever kan opmaken wat de bevolking over een bepaald thema denkt zonder dat daarbij uitspraak wordt gedaan over de opstelling van een norm, zijn niet in tegenspraak met de grondwet. Niets belet ons dus om ze te organiseren. Dit initiatief maakt trouwens ook letterlijk deel uit van de doelstellingen uit het Vlaamse Regeerakkoord: "In afwachting van de invoering van het bindend referendum en het volksdecreet wordt het consultatief referendum ingevoerd om de burgers nauwer bij het beleid te kunnen betrekken. De Vlaamse regering verbindt zich er alvast toe de uitslag van deze referenda te respecteren."

In het licht van deze argumentatie dienen wij dit voorstel van decreet in. Het initiatief tot het organiseren van een deelstatelijke volksraadpleging, kan in dit voorstel ook door de Vlaamse bevolking genomen worden, in die zin dat de bevolking, op voorwaarde dat daartoe voldoende handtekeningen worden verzameld, de parlementaire assemblee kan verzoeken om over een bepaald thema een volksraadpleging te organiseren. De bevolking krijgt niet het recht om de parlementaire agenda te bepalen, maar wel om haar mening aan haar vertegenwoordigers in het parlement kenbaar te maken, om te tonen dat zij een bepaalde zaak zeer ernstig neemt.

Het is in een moderne democratie die zijn volk au sérieux neemt niet langer te verantwoorden dat een parlement geen middel heeft om zich te informeren over de mening van zijn burgers. Het innemen van een standpunt inzake belangrijke maat-

schappelijke thema's zal bijdragen tot meer politieke bewustwording bij de bevolking en zal het gevoel van politieke betrokkenheid aanwakkeren.

Het institutionaliseren van een algemene volksraadpleging op volksinitiatief is een belangrijke stap op weg naar het herstellen van het vertrouwen van de burger in de politieke besluitvorming, en mag wat ons betreft niet langer uitgesteld worden.

In het verleden werden al verschillende voorstellen ingediend, zowel op Vlaams als op federaal niveau, om instrumenten van directe democratie in te voeren. Die stuitten steeds op bezwaren van de Raad van State, afdeling wetgeving. Het is goed die bezwaren hier uiteen te zetten, om aan te geven waarom ze voor dit voorstel niet gelden, ondanks het feit dat de grondwet niet is gewijzigd en de relevante artikelen ook niet voor wijziging vatbaar zijn verklaard, en om te verklaren waarom de weg die het voorstel volgt, de goede keuze is.

Samengevat luiden de bezwaren van de Raad van State tegen een wetgevend of decreetgevend referendum of volksraadpleging als volgt¹ :

- 1) Artikel 33, eerste lid van de Grondwet bepaalt : "Alle machten gaan uit van de Natie". Daarmee is gekozen voor een nationale soevereiniteit en niet voor een volkssoevereiniteit, wat de instelling van een representatief stelsel wettigt en rechtstreeks bestuur door het volk uitsluit. De Natie staat niet gelijk met het volk of de kiezers. Enkel de vertegenwoordiging die de grondwetgever heeft ingesteld kan de wil uitdrukken van de abstracte "Natie".
- 2) Het Nationaal Congres heeft uitdrukkelijk geopteerd voor een representatief, parlementair stelsel, wat weinig of geen ruimte laat voor enige vorm van referendum, want "bij zulk een referendum bestaat altijd de kans dat deze volmaakte overeenstemming tussen de wil van de burgers en die van hun vertegenwoordigers wordt weerlegd".
- 3) Artikel 33, tweede lid van de Grondwet bepaalt : "Alle machten worden uitgeoefend op de wijze bij de Grondwet bepaald". In de Grondwet nemen de burgers aan de besluitvormingsprocedures alleen deel in hun hoedanigheid van kiezers.

¹ Zie R.v.St. afdeling wetgeving, zie vooral de adviezen van 15 mei 1985, *Parl. St. Kamer*, 1983-1984, 783/2, *Parl. St. W. Gew. R.*, 1984-1985, 58/2 en *Parl. St. Fr. Gem. R.* 1984-1985, 104/6, waarnaar latere adviezen steeds terugverwijzen.

- 4) Wat de gemeenschappen en gewesten betreft, sluit de grondwet zelf de rechtstreekse bemoeiing van de burgers met de uitoefening van de decreterende macht uit, zodat zelfs een wijziging van de bijzondere wet geen referendum mogelijk kan maken. Artikel 127 tot en met 130 van de Grondwet bepaalt dat de raden bij decreet bepaalde aangelegenheden regelen. Artikel 39 van de Grondwet draagt de wetgever op om de bevoegdheden aan te wijzen die worden uitgeoefend door "de gewestelijke organen" die "samengesteld zijn uit verkozen mandatarissen".
- 5) Een ander bezwaar steunt op "overwegingen betreffende de noodzaak van een harmonische coëxistentie tussen de verschillende componenten van de Belgische Staat", namelijk de gemeenschappen en de gewesten. De politieke agitatie die door een volksraadpleging wordt uitgelokt, kan schadelijk worden wanneer zij zich voordoet naar aanleiding van problemen waaromtrent de gemeenschappen of de gewesten met elkaar in conflict komen. In plaats van het zoeken naar een compromis, zal het houden van een volksraadpleging "geradicaliseerde standpunten doen uitkomen, de dialoog uitsluiten en de ene oplossing ongenueanceerd op de andere doen prevaleren".
- 6) De grens tussen de bevoegdheden van de federale overheid, de gemeenschappen en gewesten is vaak moeilijk te trekken. Dat is een probleem wanneer de mechanismen ter voorkoming en regeling van bevoegdheidsconflicten niet kunnen worden toegepast. Het is overigens niet denkbeeldig dat een aantal burgers opzettelijk bepaalde initiatieven zouden nemen om beslissingen die op een ander niveau moeten worden genomen, te beïnvloeden.

Op deze argumenten kan het volgende worden geantwoord :

- 1) Artikel 33, eerste lid van de Grondwet is achterhaald door de Grondwet zelf. De nationale soevereiniteit gaat uit van een eenheid : soevereiniteit is één, onbepaald en ondeelbaar, en berust bij één, ondeelbare entiteit : de "natie", die in wezen de reflectie is van al wat het volk "in het verleden, vandaag en in de toekomst" gemeen heeft – een gemeenschappelijke overtuiging of "rede". De grondwet opent in artikel 1 echter met de woorden : "België is een federale Staat, samengesteld uit Gemeenschappen en Gewesten". De overheidsinstellingen zijn op basis van dat beginsel georganiseerd. De federale kamers

zijn ingedeeld in taalgroepen ; de regering is paritair samengesteld. Van een eenheid is geen sprake meer – dat wordt grondwettelijk bevestigd. Nationale soevereiniteit en federale staat zijn onverzoenbaar met elkaar². De eenheidsstaat is opgebouwd rond het dogma van de supreme, onbegrensde en ondeelbare soevereiniteit. De federale staat is daarentegen opgebouwd op basis van het juridische pluralisme.

Bij dat juridische pluralisme hoort een ander concept van democratie dan dat van de "nationale soevereiniteit", namelijk het "plurale" concept, waaraan ons grondwettelijk bestel al decennia bouwt. Een variant daarvan is het "consensusmodel", waarvoor ons land internationaal model staat. Het plurale concept is, anders dan het concept van de nationale soevereiniteit, gebaseerd op de erkenning van de verscheidenheid die de burgers en bevolkingsgroepen kenmerken. Anders dan in het concept van de nationale soevereiniteit, heeft elke burger een individueel recht op deelname aan de macht. Die visie blijkt zowel uit het grondwettelijke kiesstelsel – tekenend is de steeds verder reikende uitbreiding van het stemrecht – en uit verschillende mensenrechtenverdragen, als uit de rechtspraak van het Arbitragehof en het Europees Hof voor de rechten van de mens³. Zo blijkt dat de bevolking niet meer louter in abstractie wordt vertegenwoordigd, maar dat ons rechtssysteem wil bereiken dat overheidsbeslissingen tot stand komen op basis van een daadwerkelijke "feedback" met de bevolking. Niet de natie, maar de bevolking wordt vertegenwoordigd.

- 2) Het Nationaal Congres koos in 1831 voor een representatief stelsel volgens het concept van de nationale soevereiniteit. Uit 1) bleek echter dat dit concept intussen achterhaald is. De situering van het representatieve stelsel in het concept

van de plurale democratie, impliceert dat een aanvulling van dat stelsel met instrumenten van directe democratie perfect mogelijk is. Daarover bestaat vandaag grote overeenstemming in de rechtsleer⁴.

- 3) Het grootste struikelblok blijft echter artikel 33, tweede lid van de Grondwet. Die bepaling belet in elk geval elk bindend referendum. Het decreetgevend besluitvormingsproces is niet geheel sluitend, maar toch voor het grootste deel geregeld in de Grondwet en de bijzondere wet. Niets belet echter dat een volksraadpleging wordt gehouden die voorafgaat aan de besluitvormingsprocedure. Het gaat dan om een zogenaamd "oriënterende" volksraadpleging, die tot een principiële, politieke keuze noopt⁵. Het gaat dan niet om een raadpleging over een welbepaald voorstel of ontwerp waarmee de formele besluitvormingsprocedure is aangevat, maar om aanwijzingen over hoe verder (al dan niet) wetgevend moet worden opgetreden, zonder dat de decreetgever gebonden wordt met betrekking tot de precieze invulling van die politieke keuze. De bevolking geeft zodoende informatie over hoe het over een probleem in het algemeen denkt, maar oefent geen eigenlijke macht uit. Artikel 40 van de bijzondere wet, dat "het recht van onderzoek" toekent aan het Vlaams Parlement, biedt een mogelijkheid om dergelijke oriënterende volksraadpleging te houden. Hierop wordt verder ingegaan onder 8).
- 4) Ten aanzien van gemeenschappen en gewesten gelden dezelfde bezwaren, en geldt dus ook dezelfde oplossing. Een oriënterende volksraadpleging, die aan de besluitvormingsprocedure vooraf gaat, is niet verboden, maar kan ingepast worden in het recht van onderzoek.
- 5) Het bezwaar dat de volksraadpleging in feite bindend is, kan niet onverkort worden aangehouden. Het valt niet te ontkennen dat er feitelijk druk kan uitgaan van de uitslag van een volksraadpleging. Die doet zich echter enkel voor in gevallen waarin zich een duidelijke meerderheid aftekent en kan bovendien op an-

2 Zie O. Beaud, "Fédéralisme et souveraineté", RDP 1998, 83-122.

3 Zie o.m. Arbitragehof, nr. 9/98, 27 april 1989, A.A. 1989, 75, Arbitragehof, nr. 18/90, 23 mei 1990, BS 27 juli 1990 en Arbitragehof nr. 74/92, 18 november 1992, BS 9 december 1992 over de waarde van het individuele kiesrecht als fundamenteel in een democratische samenleving ; zie o.m. Arbitragehof, nr. 64/95, 13 september 1995, BS 30 september 1995, Arbitragehof nr. 18/98, 18 februari 1998, BS 3 april 1998, Arbitragehof nr. 134/99, 22 december 1999, BS 12 januari 2000 waarin de garantie van een regeling door een democratisch verkozen vergadering wordt beschouwd als een individueel recht ; zie ook o.m. Eur. Hof, Ahmed e.a., 2 september 1998, Rec. 1998-IV, nr. 87, Eur. Hof, Sidiropoulos e.a., 10 juli 1998, Rec. 1998-IV, nr. 79 over individuele democratische grondrechten.

4 Zie o.m. het advies van het wetenschappelijk comité van de parlementaire commissie voor de politieke vernieuwing, *Parl. St. Kamer*, 2000-2001, 797/2 en Senaat, 2000-2001, 2-416/2, 13-14, A. Alen, Handboek van het Belgisch Staatsrecht, Antwerpen, Kluwer, 1994, 109, J. Vande Lanotte en G. Goedertier, Overzicht van het publiek recht, Brugge, Die Keure, 1997, 176-177.

5 Zie ook het advies van het wetenschappelijk comité van de parlementaire commissie voor de politieke vernieuwing, l.c. 19.

dere manieren uitgeoefend worden. De grondwet en de mensenrechtenverdragen staan juist open voor feitelijke beïnvloedingsfactoren en bieden daartoe het juridische kader, met democratische rechten als de vrijheid van vereniging, vergadering en meningsuiting. Dat dit kan leiden tot een algehele – en legitieme – volksmars, heeft het recente verleden nog aange-toond. Feitelijke druk is dus geen probleem, zolang de decreetgever niet aan een concreet voorstel of ontwerp wordt gebonden. In dat geval liggen alle opties open voor de regelgever om, gestuurd door de uitslag van de volksraadpleging, een concrete invulling te geven en eventueel naar compromissen te zoeken die ook op de steun van de minderheid van de bevolking kunnen rekenen.

- 6) Het probleem van de "vreedzame coëxistentie" in een federale staat, doet zich nauwelijks voor wanneer de volksraadpleging gehouden wordt op het niveau van de gemeenschappen of gewesten en exclusief betrekking heeft op hun autonome bevoegdheden. Het argument geldt enkel voor het federale niveau en dat van het Brusselse Gewest.
- 7) De Raad van State, afdeling wetgeving, is echter bevreesd dat een volksraadpleging – al dan niet opzettelijk – zou handelen over een onderwerp waarvoor de gemeenschap of het gewest niet bevoegd is. De Raad heeft het dan vooral over de hypothese waarin het initiatief zou uitgaan van de bevolking zelf, wat niet aan de orde is wanneer de volksraadpleging een middel is voor de uitoefening van het recht van onderzoek. Bovendien gaat het slechts om een oriënterende raadpleging ; de concrete invulling volgt de gewone procedure, met alle waarborgen ter voorkoming van bevoegdheids- en belangenconflicten die daarmee gepaard gaan.
- 8) De Raad is niet erg duidelijk in zijn standpunt over het recht van onderzoek. Hij vindt de visie "controversieel" en wijst ze vervolgens af met de bovenstaande bezwaren over de volksraadpleging. Die bezwaren werden reeds beantwoord. Overigens zegt de Raad op een bepaald moment wél : "Voor zover aangenomen kan worden dat een volksraadpleging, althans in bepaalde omstandigheden, gezien kan worden als een vorm van het recht van onderzoek, behoort te worden opgemerkt" dat dit recht "toegekend wordt aan de Gemeenschaps- en de Gewestra-den. Daaruit zou af te leiden vallen dat alleen die raden tot het houden van de bedoelde raadplegingen zouden kunnen besluiten".⁶ De

Raad laat dus de mogelijkheid open om de volksraadpleging te zien als een middel tot uitoefening van het recht van onderzoek. Een belangrijke beweegreden voor het instellen van een parlementair onderzoek was oorspronkelijk immers de voorlichting van het parlement over belangrijke maatschappelijke vraagstukken met het oog op de bijsturing van het beleid. Voor dat doel kan een oriënterende volksraadpleging worden aangewend, ter voorbereiding van een decreetgevend initiatief.

Het voorstel regelt zodoende de invoering van een oriënterende volksraadpleging als een middel tot uitoefening van het recht van onderzoek. Naast het decreet van 1 maart 2002 houdende organisatie van het parlementair onderzoek kaderend in een gerechtelijke sfeer wenst het voorliggend voorstel van decreet een onderzoek mogelijk te maken door middel van een raadpleging van de bevolking.

De keuze voor een oriënterende volksraadpleging is nodig om grondwettelijke bezwaren uit de weg te gaan. Het is bovendien een democratisch verantwoorde keuze. Op die manier wordt ook het representatieve stelsel, waarvoor onze grondwet heeft gekozen, intact gehouden, maar wordt het tegelijk gemoderniseerd in het licht van het plurale concept van democratie, dat feedback verlangt met de bevolking die vertegenwoordigd wordt.

Commentaar bij de artikelen

Artikel 1

Daar de volksraadpleging georganiseerd wordt in het kader van het parlementair onderzoeksrecht wordt zoals in het reeds vermelde decreet van 1 maart 2002 verwezen naar artikel 40 BWHI.

Artikel 2

Een volksraadpleging kan alleen betrekking hebben op een aangelegenheid die tot de bevoegdheid hoort van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest. Als de bevoegdheid over een aangele-

⁶ Advies van de Raad van State, afdeling wetgeving, van 15 mei 1985, *Parl. St. Kamer*, 1983-84, 783/2, 19.

genheid is verdeeld over de federale overheid en de gemeenschappen of de gewesten, impliceert dit voorschrift dat de vraag slechts betrekking mag hebben op de aspecten die tot de bevoegdheid van Vlaanderen behoren.

De uiteindelijke beslissing tot het houden van een volksraadpleging is, zoals het parlementaire onderzoek, voorbehouden aan de parlementsleden. Zij leggen daartoe een voorstel neer overeenkomstig de bepalingen die daartoe in het Reglement worden ingeschreven. Wanneer een dergelijk voorstel wordt ingediend naar aanleiding van een ontwerp of voorstel van decreet dat bij het Vlaams Parlement ingediend is, wordt de afhandeling ervan opgeschort tot na de bekendmaking van de resultaten van de volksraadpleging. Het Reglement zal daartoe in de nadere bepalingen moeten voorzien.

Artikel 35 BWHI is van toepassing op beslissingen over volksraadplegingen. Om te kunnen beslissen om een volksraadpleging te houden, is de volstrekte meerderheid van de aanwezige leden noodzakelijk. De volksraadpleging kan zo niet een middel zijn van de oppositie ter obstructie, maar is enkel bedoeld tot sturing van het toekomstig beleid. De inpassing van de volksraadpleging in de werking van het parlement verhindert tevens dat dit beleidsinstrument wordt gebruikt door de regering om over een eventueel conflict met een meerderheid in het parlement, de mening te vragen van de bevolking.

Naast de Vlaamse volksvertegenwoordigers, krijgt ook de bevolking de mogelijkheid om over een bepaald thema een volksraadpleging te vragen, op voorwaarde dat voldoende inwoners die vraag steunen. Dit betekent niet dat een groep mensen rechtstreeks een aangelegenheid op de parlementaire agenda kan plaatsen. Het betekent wel dat de bevolking aan haar vertegenwoordigers in het Vlaams Parlement kan vragen haar mening over een bepaalde aangelegenheid in overweging te nemen en hierover een politiek debat aan te gaan.

Met dit decreet kan wat onder de inwoners leeft, worden gesignaleerd aan de politici die voor de besluitvorming verantwoordelijk zijn. De volksraadpleging zet aan tot actief burgerschap. Het is dan ook logisch dat het initiatief daartoe openstaat voor zoveel mogelijk mensen. Personen vanaf zestien jaar en inwoners met een vreemde nationaliteit die wettelijk in ons land verblijven, mogen hierbij niet als gesprekspartner uitgesloten worden.

Initiatiefnemers kunnen een verzoek tot het houden van volksraadplegingen aanhangig maken

door het indienen van een verzoekschrift bij het Vlaams Parlement. Die procedure maakt het mogelijk om in een vroeg stadium uitsluitel te geven over de ontvankelijkheid van een vraag en die op een constructieve manier te behandelen.

De procedure voor de behandeling van een verzoek tot het organiseren van een volksraadpleging zal nader worden bepaald in het Reglement.

Artikel 3

Dit artikel bevat de nadere regelen voor een dergelijk verzoekschrift. Een verzoek tot het houden van een volksraadpleging moet bij aangetekende brief worden gericht aan de voorzitter van het Vlaams Parlement. Bij het verzoek wordt een gemotiveerde nota gevoegd en de stukken die het Vlaams Parlement kunnen voorlichten.

Artikel 4

Natuurlijk zou het jammer zijn indien initiatiefnemers pas nadat zij de enorme prestatie hebben geleverd om voldoende mensen achter hun zaak te krijgen, erachter komen dat de vraagstelling niet wordt aanvaard, of dat zij zich tot het verkeerde parlement hebben gewend. De indieners achten het daarom raadzaam om te bepalen dat men vooraf de vraag kan toetsen aan de vereisten zoals beschreven in artikel 8. De initiatiefnemers kunnen dan gerust zijn dat hun onderneming in elk geval niet over de formele vereisten zal struikelen.

Bij de preliminaire voorwaarden hoort ook nog een termijn waarbinnen de handtekeningenactie moet worden gevoerd. Als een dergelijke actie gedurende jaren aansleept en slechts moeizaam de vereiste steun krijgt, betekent dit dat de vraag bij de bevolking onvoldoende weerklank vindt. Bovendien is het lang niet zeker of mensen, jaren nadat zij hun handtekening voor iets plaatsten, nog dezelfde zaak aanhangen.

Pas als de handtekeningen zijn verzameld, richten de initiatiefnemers hun eigenlijke "verzoek tot het houden van een volksraadpleging" aan het Vlaams Parlement.

Artikel 5

Indien het verzoek tot het houden van een volksraadpleging uitgaat van de bevolking is het alleen ontvankelijk indien het wordt ingediend door middel van een standaardformulier afgeleverd door het Vlaams Parlement.

Er worden garanties gevraagd over de authenticiteit en de oorsprong van de ingediende formulieren. De initiatiefnemers moeten bekend zijn bij het Vlaams Parlement, zodat zij voor de verdere afhandeling kunnen worden aangesproken, maar ook bij het publiek dat om zijn handtekening wordt verzocht, zodat burgers zich niet onbewust laten inschakelen door mensen of organisaties waarmee zij zich bewust niet zouden associëren. Hetzelfde geldt voor de vraagstelling. Er mogen geen lijsten van handtekeningen in aanmerking worden genomen die eventueel los van de vraag aan mensen werden voorgelegd. Op die manier wordt vermeden dat mensen om de tuin worden geleid, niet correct worden ingelicht over de zaak waaraan zij hun naam verbinden. Niet alleen het vereiste aantal handtekeningen is belangrijk. Men moet ook kunnen nagaan of de ondertekenaars ten minste zestien zijn en ingeschreven zijn in een bevolkingsregister van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest. Het Vlaams Parlement oordeelt over de ontvankelijkheid overeenkomstig de procedure bepaald in het Reglement.

Artikel 6

Er wordt onderzocht of het verzoek dat uitgaat van de bevolking gesteund is door een voldoende aantal handtekeningen.

De Vlaamse regering wordt, in uitvoering van dit voorstel, belast met deze controle.

Artikel 7

Als de onderzoeken voorgeschreven in artikelen 4, 5 en 6 geen bezwaren opleveren, wordt de vraag ter beslissing voorgelegd aan het Parlement. Het komt aan het Vlaams Parlement zelf toe om in een nadere procedure daartoe te voorzien. Het kan bijvoorbeeld de vraag doorverwijzen naar de bevoegde commissie alvorens het geheel te bespreken in de plenaire vergadering. Het al dan niet houden van een volksraadpleging wordt altijd beslist door

de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement en wordt als dusdanig ook publiek bekend.

Artikel 8

Persoonlijke aangelegenheden worden van een volksraadpleging uitgesloten. Het zou immers om een plebisciet gaan en niet om de voorbereiding van een beleidspunt. Fiscale materies en retributies zijn niet uitgesloten, zoals dat nu wel het geval is voor de provinciale en de gemeentelijke volksraadplegingen (artikel 146-6, tweede lid van de Provinciewet en artikel 323, eerste lid van de Nieuwe Gemeentewet). De vrees dat de bevolking enkel belastingen zou afkeuren en dat de begroting uit evenwicht zou geraken, is ongegrond. Het initiatief ligt immers niet in handen van de bevolking maar van een meerderheid in het parlement. Evenmin bepaalt de uitkomst de gevolgen die eraan moeten worden gehecht.

In dit voorstel ligt wel de garantie besloten dat de fundamentele rechten en vrijheden, zoals vermeld in titel II van de Grondwet en in het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens, niet kunnen worden beperkt. Die rechten en vrijheden zijn immers het fundament van een rechtstaat en kunnen niet in vraag worden gesteld.

Tijdens één legislatuur van het Vlaams Parlement mogen geen twee raadplegingen over hetzelfde onderwerp worden gehouden.

Het voordeel van een vraag die beantwoord wordt met ja of neen is dat de moeilijkheden worden vermeden die met meerkeuzevragen gepaard gaan⁷.

Artikel 9

Dit artikel garandeert dat een meerderheid in het Vlaams Parlement uiteindelijk beslist over de vraag of de bevolking moet worden geraadpleegd.

De termijn van veertig dagen is ontleend aan de termijn bepaald in artikel 46, laatste lid, van de Grondwet. Die termijn kan worden aanzien als een minimale termijn, nodig voor de voorbereiding van de raadpleging. Het is echter belangrijk dat men de vraag aan de bevolking voorlegt, terwijl het maat-

⁷ Zie het wetenschappelijk comité bij de commissie voor de politieke vernieuwing, l.c. 60.

schappelijke debat leeft. Daarom bepalen wij ook een uiterste termijn waarbinnen de volksraadpleging moet plaatshebben. De enige uitzondering hierop is de sperperiode voor verkiezingen, opgenomen in artikel 14.

Het is dus mogelijk dat door de ontbinding van Kamer en Senaat een procedure voor de organisatie van een volksraadpleging moet geschorst worden omdat deze ontbinding en de verkiezingen in de voorbereidende termijn vallen.

De begeleidende tekst neemt de vorm aan van een beknopte brochure. Er wordt over gewaakt dat de tekst neutraal en informatief is. Indien in de brochure al een voorkeur zou blijken voor het ene of het andere alternatief wordt onvermijdelijk afbreuk gedaan aan het gezag dat de uitkomst van de raadpleging zou kunnen hebben.

Het Vlaams Parlement kan natuurlijk ook voorzien in meerdere vormen van informatieverstrekking, zoals een audiovisuele boodschap op televisie of een informatieve website. Het ter beschikking stellen van een brochure is slechts een minimum. Alle informatieverstrekking valt echter onder de verantwoordelijkheid van de Vlaamse parlementaire Ombudsman.

Het Vlaams Parlement belast de Vlaamse regering met de organisatie van de volksraadpleging in het Vlaamse Gewest. De Vlaamse regering kan daartoe een beroep doen op de medewerking van de gemeentebesturen van het Vlaamse Gewest, onder andere voor het versturen van de oproepingsbrieven.

Artikel 10

De voorwaarden bepaald in de leden 1 en 2 zijn identiek als degene die van toepassing zijn op de deelnemers aan de gemeentelijke volksraadpleging.

Wie kan meedoen aan een gemeentelijke volksraadpleging, kan derhalve ook meedoen aan een volksraadpleging die uitgaat van het Vlaams Parlement. Dat betekent dat vreemdelingen die regelmatig in de bevolkingsregisters zijn ingeschreven en 16- en 17-jarigen niet zijn uitgesloten. De stemgerechtigden verlenen overigens enkel informatie met betrekking tot een onderwerp dat hen aanbelangt, op verzoek of voorschrift van het Vlaams Parlement, maar oefenen geen daadwerkelijke

macht uit in de zin van de Grondwet (zie artikel 33 van de Grondwet).

Om die reden doet de deelname van vreemdelingen aan deze volksraadplegingen ook geen afbreuk aan de actuele bepalingen van artikel 8 van de Grondwet, die voorschrijven dat de politieke rechten van niet-Europese vreemdelingen beperkt moeten blijven tot hetgeen ons door het Europese gemeenschapsrecht wordt opgelegd, en dat deze aangelegenheid slechts door een federale wet kan worden geregeld.

Er wordt niet gekozen voor een opkomstplicht. Elke deelnemer heeft recht op één stem.

Naar analogie van de gemeentelijke volksraadpleging (artikel 322, § 5, van de Nieuwe Gemeentewet) kan de raadpleging enkel plaatsvinden op een zondag. De deelnemers worden tot de stemming toegelaten van 8 tot 13 uur. Wie zich voor 13 uur in het stemlokaal bevindt, wordt nog tot de stemming toegelaten.

De stemming is geheim. Voor de inwoners van het Vlaamse Gewest vindt zij plaats in de gemeente. Voor inwoners van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad wordt de plaats aangeduid door het Vlaams Parlement.

Bij de raadpleging kunnen meerdere vragen worden voorgelegd aan de bevolking. Omwille van het maatschappelijk debat dat het houden van een volksraadpleging met zich meebrengt, mag de lijst van onderwerpen ook niet onbeperkt zijn. De vragen worden per onderwerp op één stembiljet samengevoegd. De vragen moeten wel duidelijk worden onderscheiden. Indien elektronisch wordt gestemd, mag op het computerscherm niet meer dan één vraag gelijktijdig worden weergegeven.

Er wordt in dit voorstel niet voorzien in een quorum van deelname alvorens tot de telling wordt overgegaan. Ongeacht het percentage van deelname aan een volksraadpleging, heeft de uitkomst immers een informatieve betekenis. Uiteraard is het zo dat hoe lager de opkomst is, des te geringer de betekenis van de uitkomst zal zijn voor de vormgeving van het toekomstige beleid.

Artikelen 11 en 12

Deze bepalingen behoeven geen toelichting.

Artikel 13

Vermits de volksraadpleging een instrument is ten dienste van het Parlement, komt het ook aan het Parlement toe om de uitslag van de raadpleging bekend te maken. De uitslag van de volksraadpleging wordt aan de bevolking bekend gemaakt in een plenaire vergadering van het Vlaams Parlement.

Artikel 14

Dit artikel houdt verband met de frequentie en het tijdstip waarop volksraadplegingen kunnen worden gehouden. De stemgerechtigden kunnen slechts één maal om de zes maanden worden geraadpleegd.

Er wordt een sperperiode van drie maanden ingesteld voorafgaand aan de dag van de verkiezingen van de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, van de Senaat, van het Vlaams Parlement, van het Europees Parlement of van de provincie- en gemeenteraden. Zo wordt vermeden dat de verkiezingscampagne "kunstmatig" rond een bepaald thema kan worden "gestuurd".

Artikel 15

Het Vlaams Parlement doet, zoals bij zijn eigen verkiezingen, uitspraak over het regelmatige verloop en de regelmatige telling van de volksraadpleging, waarna de uitslag een element vormt bij de verdere voorbereiding van het beleid over het voorgelegde thema.

Artikel 16

De taalregeling in verband met verkiezingen is ook van toepassing op de Vlaamse volksraadpleging.

Artikel 17

De precieze procedureregels worden nader bepaald door de Vlaamse regering. Het legaliteitsbeginsel wordt gegarandeerd doordat het Vlaams Parlement de procedureregels moet bekrachtigen, alvorens zij in werking kunnen treden.

Artikel 18

Deze bepaling behoeft geen nadere toelichting.

Artikelen 19 tot en met 30

Deze bepalingen geven de strafbepalingen weer. Ze zijn geïnspireerd op die van het Kieswetboek. Er werd evenwel slechts een beperkt aantal misdrijven op- en overgenomen, na in redelijkheid te hebben geoordeeld dat handelingen die volgens het gemene recht al een misdrijf vormen, geen bijzondere vermelding of bestraffing behoeven.

De bestraffing van het schuldig verzuim mee te werken aan de werking van de stem- en de telbureaus wordt beter geregeld in het bij decreet te bekrachtigen besluit van de Vlaamse regering.

Artikel 31

Deze bepaling regelt de inwerkingtreding. Doel is de datum van inwerkingtreding van het decreet te laten samenvallen met die van inwerkingtreding van het uitvoeringsbesluit, zodat er een uitvoerbaar recht ontstaat bij de inwerkingtreding van dit voorstel.

Dirk HOLEMANS

Sven GATZ

Peter DE RIDDER

André DENYS

VOORSTEL VAN DECREET

Artikel 1

Dit decreet regelt het parlementair onderzoek zoals bedoeld in artikel 40 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Artikel 2

Het Vlaams Parlement kan over een onderwerp dat tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap behoort, hetzij op initiatief van een of meer volksvertegenwoordigers, hetzij op verzoek van ten minste 150.000 inwoners van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en/of van het Nederlandse taalgebied, beslissen een volksraadpleging te organiseren.

Het Vlaams Parlement kan over een onderwerp dat tot de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest behoort, hetzij op initiatief van een of meer volksvertegenwoordigers, hetzij op verzoek van ten minste 150.000 inwoners van het Vlaamse Gewest beslissen een volksraadpleging te organiseren.

Indien de volksraadpleging betrekking heeft op een voorstel of ontwerp van decreet, dan dient de beslissing tot het houden van de volksraadpleging genomen te worden voor het voorstel of ontwerp van decreet in het Vlaams Parlement in behandeling is genomen.

Artikel 3

Elk verzoek tot het houden van een volksraadpleging op initiatief van de bevolking wordt bij aangezekende brief gericht aan de voorzitter van het Vlaams Parlement.

Bij het verzoek wordt een gemotiveerde nota gevoegd en de stukken die het Vlaams Parlement kunnen voorlichten.

De initiatiefnemers voldoen op de dag van de indiening van het verzoek aan de voorwaarden van artikel 10, eerste lid.

Artikel 4

Het Vlaams Parlement onderzoekt bij voorbaat en overeenkomstig de procedures vastgelegd in zijn Reglement of het voorgelegde verzoek bedoeld in artikel 3 voldoet aan de vereisten bedoeld in de artikelen 2, 3 en 8. Binnen de termijn van dertig dagen, geschorst tijdens het parlementair reces, geeft het zijn goedkeuring aan het voorgelegde verzoek, of treedt het in dialoog met de initiatiefnemer of initiatiefnemers om een aanvaardbaar alternatief uit te werken. De initiatiefnemers krijgen een termijn van zes maanden, ingaande de dag na de goedkeuring van het verzoek, om de vereiste handtekeningen te verzamelen.

Deze handtekeningen worden bij aangetekende brief gericht aan de voorzitter van het Vlaams Parlement.

Artikel 5

Het verzoek van de burgers is ontvankelijk indien :

- 1° het wordt ingediend door middel van een formulier verstrekt door het Vlaams Parlement ;
- 2° de naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats van de personen die het initiatief nemen tot het houden van een volksraadpleging op het formulier vermeld zijn ;
- 3° op elk van de formulieren eenduidig de vraag staat vermeld waarop de voorgenomen volksraadpleging betrekking heeft ;
- 4° de personen die het initiatief ondertekenden identificeerbaar zijn met hun naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats.

Artikel 6

Het Vlaams Parlement geeft aan de Vlaamse regering de opdracht om te onderzoeken of het verzoek is gesteund door het vereiste aantal geldige handtekeningen.

Naar aanleiding van dat onderzoek worden geschrapt :

- 1° de dubbele handtekeningen ;

2° de handtekeningen van de personen die niet voldoen aan de voorwaarden van artikel 10, eerste lid. Die voorwaarden moeten vervuld zijn op de dag waarop de vereiste handtekeningen voor het verzoek worden ingediend ;

3° de handtekeningen van de personen ten aanzien van wie de verschaftte gegevens ontoereikend zijn om toetsing van hun identiteit mogelijk te maken.

De controle wordt beëindigd wanneer het vereiste aantal geldige handtekeningen is bereikt.

Artikel 7

Indien het verzoek op initiatief van de bevolking ontvankelijk is, wordt de behandeling van het ontwerp van de vraag en een begeleidende informatieve tekst ter beslissing aan het Vlaams Parlement voorgelegd.

Artikel 8

Persoonlijke aangelegenheden kunnen niet het onderwerp zijn van een volksraadpleging.

Het onderwerp van de volksraadpleging mag niet strijdig zijn met de fundamentele rechten en vrijheden zoals vermeld in titel II van de Grondwet en in het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

Twee volksraadplegingen over hetzelfde onderwerp kunnen niet worden gehouden tijdens eenzelfde zittingsperiode van het Vlaams Parlement.

De vraag of vragen worden zo geformuleerd dat zij met ja of neen kunnen worden beantwoord.

Artikel 9

§ 1. Het Vlaams Parlement maakt haar beslissing tot het houden van een volksraadpleging, de vraagstelling en de datum waarop de volksraadpleging zal plaatsvinden bekend in het Belgisch Staatsblad.

Onverminderd artikel 14, vindt de volksraadpleging plaats ten vroegste veertig dagen en uiterlijk honderdtwintig dagen na de bekendmaking van de

beslissing van het Vlaams Parlement in het Belgisch Staatsblad.

§ 2. Het Vlaams Parlement keurt de tekst van de vraag of vragen en van de brochure of brochures goed.

Ten minste dertig dagen voor de dag van de raadpleging stelt het Vlaams Parlement aan de inwoners een brochure ter beschikking waarin het onderwerp en het verloop van de raadpleging op een objectieve manier wordt uiteengezet. Die brochure bevat bovendien de gemotiveerde nota, bedoeld in artikel 3, of een in overleg met de indieners van het verzoek aangepaste toelichting, alsmede de vraag of vragen waarover de inwoners zullen worden geraadpleegd. De redactie van de brochure valt onder de verantwoordelijkheid van de ombudsman bedoeld in het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse ombudsdienst.

§ 3. Het Vlaams Parlement maakt de plaats bekend waar bij de volksraadplegingen over gemeenschapsaangelegenheden de inwoners van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad hun oproepingsbrief kunnen afhalen.

§ 4. Het Vlaams Parlement belast de Vlaamse regering met de organisatie van de volksraadpleging.

Artikel 10

Om te verzoeken om of om deel te nemen aan de volksraadpleging :

1° moet men voor gemeenschapsaangelegenheden in de bevolkingsregisters van een gemeente van het Vlaamse Gewest of het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad ingeschreven of vermeld zijn en voor gewestaangelegenheden in de bevolkingsregisters van een gemeente van het Vlaamse Gewest ingeschreven of vermeld zijn ;

2° moet men de volle leeftijd van zestien jaar hebben bereikt ;

3° mag men niet het voorwerp uitmaken van een veroordeling of beslissing die voor een stemgerechtigde de uitsluiting of schorsing van het kiesrecht voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement meebrengt.

Om deel te nemen aan de volksraadpleging moeten de voorwaarden, vermeld in het eerste lid, 2° en 3°, vervuld zijn op de dag van de raadpleging, en de

voorwaarden vermeld in het eerste lid, 1°, op de datum waarop de lijst van de deelnemers aan de volksraadpleging wordt afgesloten. De deelnemers die na de datum waarop de lijst van de deelnemers aan de volksraadpleging wordt afgesloten, het voorwerp zijn van een veroordeling of een beslissing die ofwel de uitsluiting van het kiesrecht, ofwel de schorsing van dat recht op de dag van de raadpleging meebrengt, worden van de lijst van deelnemers aan de volksraadpleging geschrapt.

De deelname is niet verplicht. Iedere deelnemer heeft recht op één stem.

Een volksraadpleging vindt plaats op een zondag. De deelnemers worden tot de stemming toegelaten van 8 tot 13 uur. Zij die zich voor 13 uur in het stemlokaal bevinden, worden nog tot de stemming toegelaten.

De stemming is geheim. Zij grijpt plaats in de gemeente voor de inwoners van het Vlaamse Gewest. Bij volksraadplegingen over gemeenschapsaangelegenheden duidt het Vlaams Parlement voor de inwoners van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad de plaats aan waar de stemming plaatsgrijpt.

De vraag wordt vermeld op de oproepingsbrief en het stembiljet. Er mogen ten hoogste drie volksraadplegingen worden georganiseerd op dezelfde datum. Vragen over eenzelfde onderwerp worden samengevoegd op één stembiljet. Zij worden afzonderlijk met ja of neen beantwoord. Bij de stemming wordt elke vraag duidelijk onderscheiden.

Bij elektronisch stemmen wordt in de mogelijkheid voorzien zich bij de stemming te onthouden.

Ongeacht het aantal deelnemers aan de volksraadpleging wordt overgegaan tot de stemopneming.

Artikel 11

De parketten van de hoven en rechtbanken zijn gehouden aan de burgemeesters van de gemeenten, waar de belanghebbenden op het ogenblik van de veroordeling of internering in de bevolkingsregisters ingeschreven waren, evenals aan de belanghebbenden zelf, kennis te geven van alle veroordelingen of interneringen, waartegen met geen gewoon rechtsmiddel meer kan worden opgekomen en die uitsluiting van het kiesrecht of opschorting van dit recht ten gevolge hebben.

Voor belanghebbenden ingeschreven in een bevolkingsregister in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad wordt de kennisgeving aan de burgemeester gedaan aan de Vlaamse regering of aan de instantie die de Vlaamse regering daartoe aanduidt.

Voor niet-Belgische onderdanen en voor Belgische onderdanen jonger dan achttien jaar worden de kennisgevingen door de parketten van de hoven en rechtbanken gedaan wanneer de veroordeling of de internering, waartegen met geen gewoon rechtsmiddel meer kan worden opgekomen, zou geleid hebben tot uitsluiting van het kiesrecht of opschorting van dit recht. Ingeval van kennisgeving nadat de lijst van deelnemers aan de volksraadpleging is opgemaakt, wordt de betrokkene van deze lijst geschrapt.

De kennisgeving vermeldt :

- 1° de naam, voornamen, geboorteplaats en -datum, en de verblijfplaats van de veroordeelde of de geïnterneerde ;
- 2° het gerecht dat de beslissing heeft gewezen en de datum van de beslissing ;
- 3° de uitsluiting van het kiesrecht of de datum waarop de opschorting van dit recht ophoudt.

De parketten van de hoven en rechtbanken geven eveneens kennis van de datum waarop de internering een einde heeft genomen.

De griffiers van de hoven en rechtbanken geven aan de burgemeesters van de gemeenten waar de betrokkenen in de bevolkingsregisters ingeschreven zijn of aan de Vlaamse regering of aan de instantie die de Vlaamse regering aanduidt, wanneer de betrokkene ingeschreven is in een bevolkingsregister in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, kennis van de onbekwaamverklaring en van de opheffing van de onbekwaamverklaring.

Artikel 12

§ 1. De volgende deelnemers kunnen een andere deelnemer machtigen om in hun naam te stemmen :

- 1° de deelnemer die wegens ziekte of gebrekkigheid niet in staat is om zich naar het stembureau te begeven of er naartoe gevoerd te worden. Deze onbekwaamheid moet blijken uit een medisch attest ;

2° de deelnemer die om beroeps- of dienstredenen :

- a) in het buitenland is opgehouden, alsook de deelnemers die leden zijn van zijn gezin of van zijn gevolg die met hem aldaar verblijven ;
- b) zich de dag van de stemming in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad of het Vlaamse Gewest bevindt, maar in de onmogelijkheid verkeert zich in het stembureau te melden.

De onder a) en b) bedoelde onmogelijkheid moet blijken uit een attest van de militaire of burgerlijke overheid of van de werkgever onder wie de betrokkene ressorteert ;

3° de deelnemer die het beroep van schipper, marktkramer of kermisreiziger uitoefent en de leden van zijn gezin die met hem samenwonen. De uitoefening van het beroep moet blijken uit een attest van de burgemeester van de gemeente waar de betrokkene in het bevolkingsregister is ingeschreven ;

4° de deelnemer die de dag van de volksraadpleging ten gevolge van een rechterlijke maatregel in een toestand van vrijheidsbeneming verkeert. Deze toestand wordt bevestigd door de directie van de inrichting waar de betrokkene zich bevindt ;

5° de deelnemer die om redenen in verband met zijn geloofsovertuiging in de onmogelijkheid verkeert om zich in het stembureau te melden. Deze onmogelijkheid moet blijken uit een attest dat is afgegeven door de religieuze overheid ;

6° de student die zich, om studieredenen, in de onmogelijkheid bevindt zich in het stembureau te melden, op voorwaarde dat hij een attest overlegt van de directie van de instelling waar hij studeert ;

7° de deelnemer die, om andere dan de hiervoor genoemde redenen, de dag van de stemming niet in zijn woonplaats is wegens een tijdelijk verblijf in het buitenland, en zich bijgevolg in de onmogelijkheid bevindt zich in het stembureau te melden, voorzover de onmogelijkheid door de burgemeester van zijn woonplaats vastgesteld is, na overlegging van de nodige bewijsstukken. De aanvraag moet uiterlijk de vijftiende dag voor die van de volksraadpleging worden ingediend.

§ 2. Als gemachtigde kan slechts worden aangewezen hetzij de echtgenoot, hetzij een bloed- of aanverwant tot de derde graad, op voorwaarde dat hij zelf deelnemer is.

Indien de volmachtgever en de gemachtigde in dezelfde gemeente in het bevolkingsregister zijn ingeschreven, bevestigt de burgemeester van die gemeente op het volmachtformulier het familieverband.

Indien beiden niet in dezelfde gemeente zijn ingeschreven wordt door de burgemeester van de gemeente waar de gemachtigde is ingeschreven op voorlegging van een akte van bekendheid, het familieverband bevestigd.

In afwijking van de vorige leden zal de gemachtigde door de volmachtgever vrij worden aangewezen voor de deelnemer die om redenen in verband met zijn geloofsovertuiging, in de onmogelijkheid verkeert zich op het stembureau te melden.

Iedere gemachtigde mag slechts één volmacht hebben.

§ 3. De volmacht wordt gesteld op een formulier dat kosteloos wordt afgegeven op de gemeentesecretarie of in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad op de plaats waar men de oproepingsbrief kan afhalen.

De volmacht vermeldt de volksraadpleging waarvoor ze geldig is, de naam, de voornamen, de geboortedatum en het adres van de volmachtgever en van de gemachtigde. Het volmachtformulier wordt door de volmachtgever en de gemachtigde ondertekend.

§ 4. Ten einde tot de stemming te worden toegelaten, overhandigt de gemachtigde aan de voorzitter van het stembureau waar de volmachtgever had moeten stemmen, de volmacht en één van de in § 1 vermelde attesten en toont hij hem zijn identiteitskaart en zijn oproepingsbrief waarop de voorzitter vermeldt : "heeft bij volmacht gestemd".

Artikel 13

De uitslag van de volksraadpleging wordt bekendgemaakt tijdens een plenaire vergadering van het Vlaams Parlement, die ten vroegste vijftien dagen na de dag van de volksraadpleging plaatsvindt.

Artikel 14

Er mag geen volksraadpleging gehouden worden tijdens de drie maanden die voorafgaan aan de volledige vernieuwing van de raden en de verkiezingen van het Europees Parlement of van de provincie- en gemeenteraden. Dit verbod geldt ook tijdens de drie maanden die voorafgaan aan de gewone vergadering van de kiescolleges voor de vervanging van de aftredende volksvertegenwoordigers en senatoren. Bij de vervroegde ontbinding van de wetgevende Kamers wordt deze termijn beperkt tot veertig dagen.

De kiezers kunnen slechts een maal per zes maanden worden geraadpleegd.

Artikel 15

Het Vlaams Parlement spreekt zich uit over de geldigheid van de stemverrichtingen betreffende volksraadplegingen.

In geval van vernietiging van de volksraadpleging moeten alle formaliteiten worden overgedaan, ook het nemen van het initiatief of het indienen van het verzoek.

Elk bezwaar tegen een volksraadpleging moet, op straffe van verval, schriftelijk gebeuren, ondertekend zijn en de identiteit en de woonplaats van de indiener van het bezwaar vermelden.

Het moet binnen tien dagen na het opmaken van het proces-verbaal met het resultaat van de volksraadpleging aan de griffier van het Vlaams Parlement tegen ontvangstbewijs worden overhandigd.

Artikel 16

Het decreet van 18 mei 1994 houdende regeling van het taalgebruik bij de verkiezingen is van overeenkomstige toepassing op de volksraadplegingen.

Artikel 17

De Vlaamse regering bepaalt de nadere procedure-regels voor het houden van een volksraadpleging.

De Vlaamse regering legt dit besluit binnen de zes maanden na de bekendmaking van dit decreet in

het Belgisch Staatsblad voor aan het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement bekrachtigt dit besluit bij decreet.

Artikel 18

Ten laste van de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap komen de uitgaven voor :

- het door haar geleverde materiaal voor de stembiljetten ;
- het presentiegeld en reisvergoedingen waarop de leden van de stembureaus aanspraak kunnen maken ;
- de verzekeringspremies om de kosten van allerlei aard te dekken die voortvloeien uit ongevallen die de leden van de stembureaus zijn overkomen in de uitoefening van hun ambt.

Alle andere uitgaven voor de organisatie van de volksraadplegingen vallen ten laste van de gemeenten.

In het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad worden de uitgaven ten laste van de gemeenten gedragen door de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap.

Artikel 19

Met een gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en een geldboete van vijftig euro tot vijf-honderd euro of met één van die straffen alleen wordt gestraft hij die, rechtstreeks of onrechtstreeks hetzij geld, waarden of enig voordeel, aanbiedt of belooft onder voorwaarde van niet-deelname aan de volksraadpleging, dan wel op voorwaarde dat de stemming een bepaalde uitslag oplevert.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die het aanbod of de belofte aanneemt.

Artikel 20

Met dezelfde straffen als bepaald in artikel 19 wordt gestraft hij die, met het oogmerk om een stemgerechtigde tot niet-deelname aan de volksraadpleging te overhalen, zich jegens hem schuldig

maakt aan feitelijkheden, gewelddaden of bedreigingen.

Artikel 21

Met een geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro wordt gestraft hij die aan stemgerechtigden een som geld of enige waarde geeft, aanbiedt of belooft. Dezelfde straf wordt ook toegepast op hij die ter gelegenheid van een volksraadpleging aan stemgerechtigden eetwaren of drank geeft, aanbiedt of belooft. Dezelfde straf wordt ook toegepast op de stemgerechtigde die een gift, aanbod of belofte aanneemt.

Artikel 22

Als dader van de wanbedrijven, beschreven in de artikelen 19 tot 21, wordt gestraft hij die geld geeft om ze te plegen, wetend waarvoor het moet dienen, of opdracht geeft om in zijn naam het aanbod, de belofte of de bedreiging te doen.

Artikel 23

Indien de schuldige, in de gevallen bedoeld in de artikelen 19 tot 22, een openbaar ambtenaar is, wordt het maximum van de straf uitgesproken en kunnen de gevangenisstraf en de geldboete verdubbeld worden.

Artikel 24

Namaak van stembiljetten of vervalsing van de elektronische apparatuur wordt gestraft als valsheid in openbare geschriften.

Artikel 25

Iedere voorzitter, bijzitter of secretaris van een bureau en iedere getuige, die het geheim van de stemming schendt, wordt gestraft met een geldboete van vijfhonderd euro tot drieduizend euro.

Artikel 26

Met een gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met een geldboete van vijftig euro tot tweeduizend euro wordt gestraft ieder lid van een bureau of iedere getuige die bij de stemming of bij de stemopneming betrapt wordt op bedrieglijke verandering, op wegneming of op bijvoeging van biljetten of die wetens minder of meer stembiljetten of stemmen aantekent dan hij werkelijk te tellen heeft gekregen.

Ieder ander persoon die schuldig is aan de in het vorige lid omschreven feiten, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van zesentwintig euro tot duizend euro.

Van de feiten wordt onmiddellijk melding gemaakt in een proces-verbaal.

Artikel 27

Met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van zesentwintig euro tot duizend euro wordt gestraft hij die stemt of zich ter stemming aanmeldt onder naam van een andere stemgerechtigde.

Met dezelfde straffen wordt gestraft hij die op enigerlei wijze, één of meer officiële stembiljetten wegneemt of achterhoudt.

Artikel 28

Hij die stemt terwijl hij van het stemrecht voor het Vlaams Parlement uitgesloten is of die stemt terwijl zijn stemrecht geschorst is, wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot vijftien dagen en met een geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro.

Artikel 29

De vervolging van de hierboven omschreven misdrijven alsmede de burgerrechtelijke rechtsvordering verjaren door verloop van zes volle maanden vanaf de dag waarop de misdaden en wanbedrijven zijn gepleegd.

Artikel 30

Bij samenloop van verscheidene in artikelen 19 tot 28 omschreven wanbedrijven worden alle straffen samen opgelegd, zonder dat zij evenwel het dubbele van het maximum van de zwaarste straf te boven mogen gaan.

Artikel 31

Dit decreet treedt in werking op de dag van de bekendmaking van het decreet tot bekrachtiging van het besluit, bedoeld in artikel 17.

Dirk HOLEMANS

Sven GATZ

Peter DE RIDDER

André DENYS
